

Projekt SODICO

Možnosti sprememb kolektivne pogodbe za gradbeno dejavnost v smislu zasnove paritetnih skladov

*Metka Penko Natlačen, univ. dipl. pravnica
Samostojna pravna svetovalka v Pravni službi GZS*

Paritetni skladi kot družbena odgovornost socialnih partnerjev

- Paritetni skladi predstavljajo vnašanje **koncepta družbene odgovornosti** socialnih partnerjev v delovanje delodajelcev in sindikatov na ravni dejavnosti;
- Družbena dogovornost je “koncept, po katerem **podjetja v svoje poslovno delovanje** in svoje odnose z zainteresiranimi udeleženci prostovoljno **vključujejo družbeno in okoljsko skrb.**”

*(definicija Evropske komisije, povzeta s spletne strani
<http://www.zps.si/okolje/trajnostna-potrosnja/trajnostni-razvoj-in-druzbeno-odgovornost-podjetij.html>)*

Družbena odgovornost podjetij zajema

1. Skrb za **okolje in trajnostni razvoj**;
2. Skrb za **zaposlene**;
3. Skrb za **stranke** (potrošnike, dobavitelje, ostale deležnike);
4. Skrb za **investitorje** - npr. upoštevanje načel transparentnega poslovanja ter določil kodeksov upravljanja podjetij in kodeksov dobre podjetniške prakse;
5. Skrb za **okolico**, v kateri podjetje deluje in družbo nasploh;
6. Skrb za **korekten način komuniciranja** v podjetju, zunaj podjetja in **mirno reševanje sporov**.

Kaj lahko urejajo paritetni skladi

- Urejajo **skupne finančne sklade** sindikatov in delodajalcev za financiranje posamezne (rizične) pravice zaposlenih v posamezni dejavnosti ali v državi;
- Nameni (sheme) ustanovitve paritetnih skladov so odvisni **od interesa in volje ustanoviteljev, npr.:**
 - za odpravnine ob prenehanju delovnega razmerja;
 - za plačilo nadomestila plače za čas slabega vremena, ko se delo ne more opravljati zaradi višje sile;
 - za dodatna poklicna pokojninska zavarovanja;
 - za odpravnine v primeru odpuščanj delavcev;
 - za pomoč svojcem v primeru smrti zaposlenih v gradbeništvu;
 - za nadomestila v času brezposelnosti do nove zaposlitve;
 - za poklicno in strokovno izobraževanje v dejavnosti;
 - za namen varstva in zdravja pri delu;
 -

Pravne podlage za delovnopravne institute

- Urejanje **z zakonom** na nivoju države – Zakon o delovnih razmerjih,....
- Urejanje z **avtonomnimi pravnimi akti** na nivoju dejavnosti in delodajalca – Kolektivni sporazum, kolektivna pogodba dejavnosti gradbeništva, druge kolektivne pogodbe...
- **Primer** takega paritetnega sklada: sklad za izobraževanje obrtnikov, ustanovljen s prejšnjo KP obrti iz leta 1990 (financiran samo s strani obrtnikov, ki so sami zase črpali koristi do izobraževanja);
- Primer predloga oblikovanja slovenskih **odpravninskih skladov za delodajalce**, ki ni dobil enotne podpore socialnih partnerjev na Ekonomsko socialnem svetu.

Prednosti paritetnega sklada, ustanovljenega s kolektivnim sporazumom ali s KP

- izraža interes in voljo ustanoviteljev sklada;
- zasleduje trajne cilje ustanoviteljev;
- statusno je lahko sklad ustanova ali fundacija;
- upravljanje ustanove/fondacije/sklada je v rokah ustanoviteljev;
- koristniki dobrobiti sklada so lahko le osebe, ki izpolnjujejo pogoje, določene z ustanovnim aktom;
- polnjenje sklada zagotavljajo ustanovitelji - delodajalci in sindikati po dogovorjenih deležih;
- ustanova je subjekt zasebnega prava, vpisuje se v register, vodi ga uprava skladno z ustanovnim aktom;
- ustanova je zakonska forma pravne osebe, ki je namenjena upravljanju premoženja za določen v ustanovnem aktu opredeljen namen.

Ustanova je.....

- Namen ustanove mora biti **splošnokoristen ali dobrodelen in praviloma trajen.**
 - Namen ustanove je splošnokoristen, če je ustanova ustanovljena za namene na področjih znanosti, kulture, športa, vzgoje in izobraževanja, zdravstva, otroškega, invalidskega in socialnega varstva, varstva okolja, varstva naravnih vrednot in kulturne dediščine, za verske namene **in podobno**
 - Namen ustanove je dobrodelen, če je ustanova ustanovljena z namenom pomagati osebam, ki so pomoči potrebne.
 - Krog oseb, ki pridejo v poštev kot koristniki, mora biti omejen, vendar ni poimensko določen ali omejen le na člane neke skupnosti.
- Ustanova lahko opravlja dejavnost, ki je **nujna za uresničitev namena, za katerega je ustanovljena, ali je namenjena njeni promociji**, če z zakonom ni določeno drugače.

Ustanovitveno premoženje ustanove/fondacije

- Ustanovitveno premoženje so lahko denar, premičnine, nepremičnine in druga premoženjska upravičenja.
- Če je ustanovitveno premoženje denar, mora biti nakazan na ustrezen račun pri banki.
- Če so ustanovitveno premoženje nedenarna sredstva, je treba predložiti uradno cenitev sodnega cenilca.
- Ustanovitelj mora ustanovitveno premoženje izročiti tako, da lahko organ, pristojen za ustanovo, skrbnik oziroma ustanova z njim prosto razpolaga v skladu z zakonom in z drugimi predpisi.
- Velikost ustanovitvenega premoženja mora biti **primerna za izvajanje namena ustanove.**

Interes in pristojnosti socialnih partnerjev

- Značilnosti dejavnosti gradbeništva kot gospodarske panoge z najdaljšo tradicijo dajejo posebno vlogo socialnim partnerjem
- Socialni partnerji imajo pomembno vlogo pri organiziranju in nadzoru panoge;
- Njihova vloga je poudarjena **pri sklepanju KP dejavnosti**:
 - določanju izhodiščnih oz. najnižjih osnovnih plač;
 - delovnih pogojev, ki so izraženi z dodatki za posebne pogoje dela in razporeditev delovnega časa;
 - določanju drugih prejemkov v zvezi z delom, kot so regres za letni dopust, odpravnine, solidarnostne pomoči, jubiljne nagrade;
 - opredelitvi povračil stroškov v zvezi z delom, kot so strošek za prehrano in pot na delo in z dela, terenski dodatek, dodatek za ločeno življenje
 - določanju obsega pravic iz dela, kot so letni dopust in druge plačane odsotnosti, izobraževanje v povezavi z delom,
 - zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva,
 - skladov za poklicno izobraževanje in usposabljanje, poklicnih pokojnin
- Z navedenim uravnavajo ekonomske razmere v dejavnosti in skrbijo za vzdrževanje standardov kakovosti dejavnosti.

Kaj ureja kolektivna pogodba

- Skladno z Zakonom o kolektivnih pogodbah kolektivna pogodba ureja
 - **v obligacijskem delu** ureja pravice in obveznosti strank, ki so jo sklenile, lahko pa tudi način mirnega reševanja kolektivnih sporov.
 - **v normativnem delu** vsebuje določbe, s katerimi se urejajo pravice in obveznosti delavcev in delodajalcev pri sklepanju pogodb o zaposlitvi, med trajanjem delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, plačilo za delo, ter drugi osebni prejemki in povračila v zvezi z delom, varnost in zdravje pri delu ali druge pravice in obveznosti, ki izhajajo iz razmerij med delodajalci in delavci,
 - ter zagotavljanje pogojev za delovanje sindikata pri delodajalcu.

Kolektivna pogodba je....

- je vedno **pisen** dokument;
- jo **prostovoljno** sklenejo **prostovoljna** združenja delodajalcev in združenja delavcev (sindikati);
- zavezuje samo člane skleniteljev;
- od leta 2009 dalje jih lahko zakonito sklepajo samo delodajalska združenja s prostovoljnim članstvom;
- **nastane kot pogodba, učinkuje kot zakon;**
- KP nacionalne ravni se vpišejo v evidenco pri MDDSZ;
- KP ne sme urejati pravic zaposlenih manj ugodno kot zakon (se uporablja po načelu "in favorem");
- sklenjena je lahko za določen ali nedoločen čas;
- po prenehanju njene veljavnosti še pol leta učinkujejo **njeni zaščitni standardi**;
- Minister lahko razglasi **razširjeno veljavnost** tudi na nečlane delodajalskih združenj

Kolektivna pogodba za gradbenih dejavnosti – stranki KP

- kot predstavniki delodajalcev
 1. GZS – Združenje za gradbeništvo in IGM,
 2. ZDS – Sekcija za gradbeništvo ter
- kot predstavnik delojemalcev
 1. ZSSS – Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije
 - Število skleniteljev oz. podpisnikov na strani posamezne stranke ni omejeno, stranki sta vedno dve.
 - KP se sklene in odpoveduje le **po posebnem postopku**.

Slovenska ureditev nekaterih institutov, ki jih nekatere države urejajo s paritetnimi skladi

- odpravnino v primeru odpuščaj ureja ZDR v breme delodajalca;
- plačilo nadomestila v času nezagotavljanja dela po krivdi delodajalca ureja ZDR;
- nadomestilo v času slabega vremena ni urejeno;
- plačilo svojcem v primeru smrti delavca ureja KP kot solidarnostno pomoč;
- plačilo praznikov ureja Zakon v breme delodajalca;
- poklicno izobraževanje in usposabljanje ureja zakon, njegovega financiranja pa ne;
- dodatno pokojninsko zavarovanje se prostovoljno sklepa preko vzajemnih zavarovalnic;
- Nadomestilo za čas brezposelnosti ureja ZUTD;

Projekt SODICO je izbral ustrezne primere

- Projekt SODICO - SLO je glede na slovensko tradicijo in obstoječo zakonodajo ter potrebe v dejavnosti izbral preizkus interesa med socialnimi partnerji za ureditev s paritetnimi skladi za naslednje tri namene:
 1. nadomestilo za čas nepraviljanja dela zaradi slabega vremena kot višje sile;
 2. za strokovno in poklicno izobraževanje;
 3. za odpravnine za presežke delovne sile in v primeru odpustov.
- Rezultati so bili prikazani.

Ali je realna možnost ureditve PS s KP?

- Pravne možnosti ureditve paritetnih socialnih skladov so povsem realne, **v okviru interesa socialnih partnerjev;**
- Vsaka od možnosti ureditve daje različne pravne posledice:
 - s kolektivno pogodbo
 - s kolektivnim sporazumom
 - z ustanovnim aktom
 - z navadno pogodbo civilnega prava.
 - z zakonom?
- Problem: časovni odmik koriščenja sklada zaradi zagonskega časa, potrebnega za polnjenje fonda.

In kakšne so zahteve delodajalcev glede novosti delovnopravne zakonodaje?

- enotna odpravnina ¼ od osnove ne glede na delovno dobo
- manj formalnih zahtev glede pisnosti, ki predstavljajo neposredno administrativno oviro (predvsem obvestila, seznanitve ali dodatni pisni dokumenti, ki morajo biti izdani v pisni obliki)
- ureditev položaja poslovodij, ki so hkrati edini lastniki enoosebnih družb
- skrajšanje zastaralnih rokov (iz 5 na 2 leti)
- dodatni predlogi za izredno odpoved s strani delodajalca
- dodatni razlogi za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas
- ukinitve plačanega odmora za malico
- ukinitve dodatka za delovno dobo in uvedba možnosti za dodatek za stalnost
- krajšanje časa prejemanja nadomestila
- krajšanje časa bolniške odotnosti, ko je delavec breme delodajalca
- osnova za odmero nadomestil osnovna plača
- črtanje minimalnih dodatkov iz ZDR
- možnost zagotavljanja prevozov namesto povračila stroškov prevoza
- možnost zagotavljanja tople malice, ki ne pomeni dvojnega stroška
- ukinitve odpravnine ob upokojitvi
- LD po dvanajstih letih
- možnost pobota preveč plačanega regresa. Tisti, ki so ga prejeli v celoti, bi ga morali ob prenehanju delavnega razmerja pred iztekom koledarskega leta vrniti oziroma pobotati s plačo
- definicija starejšega delavca (delavci starejši od 60 let)
- Poudarjena medicija kor nesoden način reševanja sporov in podaljšanje teka prekluzivnega roka za sodno varstvo

Pa še to.....

- Vse rešitve, tako malih problemov kot velikih kriz se najde v dialogu in s pozitivnim navdihom idej. Brez dialoga ugasnejo vse možnosti....

Lep in prijazen dan,

Metka Penko Natlačen